

Антимонопольний комітет України

вул. Митрополита Василя Липківського, 45
м. Київ
03035

Згідно з частиною другою статті 67 Закону України «Про ринок електричної енергії» купівля-продаж електричної енергії на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку здійснюється за Правилами ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку.

Частиною четвертою цієї статті встановлено, що з метою продажу/купівлі електричної енергії на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку учасники цього ринку подають оператору ринку свої пропозиції (заявки). Форма та порядок подання пропозицій (заявок) визначаються Правилами ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку.

Пунктом 1.1.1. частини 1.1. розділу I Правил ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку, затверджених постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 308 (надалі – Правила) передбачено, що Правила визначають порядок організації та проведення торгів на ринку «на добу наперед», порядок визначення ціни на електричну енергію, розкриття та оприлюднення інформації.

Пунктом 1.1.5. Правил передбачено, що учасник ринку «на добу наперед» – це учасник ринку, який уклав з оператором ринку договір про участь у ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку у порядку, установленому Правилами.

Згідно з п.1.2.5. Правил, учасники ринку «на добу наперед» подають заявки на торги на ринку «на добу наперед», що відображають визначені обсяги та ціни продажу та/або купівлі електричної енергії щодо розрахункових періодів доби постачання. Вимоги до складання заявок наведено в додатку 4 до цих Правил.

Виходячи з підпункту першого пункту 1.6. додатку 4 до Правил ціни на електричну енергію, що зазначаються в заявках на торги на РДН, повинні бути у межах мінімальної ціни на РДН – 10,00 грн/МВт•год та максимальної ціни на РДН – 50000,00 грн/МВт•год.

Керуючись пунктом 1.2.6. Правил, оператор ринку у ході торгів на ринку «на добу наперед» на основі балансу сукупного попиту та пропозиції на електричну енергію визначає для кожного розрахункового періоду доби постачання торгової зони ціну купівлі-продажу електричної енергії на ринку «на добу наперед» за

принципом граничного ціноутворення та обсяги купленої та проданої на торгах на ринку «на добу наперед» електричної енергії.

Згідно пункту 1.2.8. за результатами торгів оператор ринку надає оператору системи передач повідомлення про договірні обсяги купівлі-продажу електричної енергії у порядку, встановленому Правилами ринку, та відповідно до вимог частини розділу III цих Правил оприлюднює результати торгів на власному веб-сайті.

Виходячи з норм підпункту 3.7.1. частини 3.7. розділу III Правил оператор ринку за результатами торгів на ринку «на добу наперед» визначає по кожній торговій зоні і кожному розрахунковому періоду та не пізніше 14:00 години доби, що передує добі постачання, оприлюднює на своєму веб-сайті щодо доби постачання таку інформацію:

1) загальний заявлений обсяг купівлі електричної енергії на торгах на ринку «на добу наперед», у МВт•год;

2) загальний заявлений обсяг продажу електричної енергії на торгах на ринку «на добу наперед», у МВт•год;

3) загальний обсяг купівлі-продажу електричної енергії на торгах на ринку «на добу наперед», у МВт•год;

4) ціну на електричну енергію, що склалася на торгах на ринку «на добу наперед» по кожному розрахунковому періоду та кожній торговій зоні, у грн/МВт•год;

5) сукупні криві попиту та пропозиції на електричну енергію з позначенням обсягу, проданого на торгах на ринку «на добу наперед»;

6) індекси цін для базового, пікового та позапікового навантаження, що визначаються як середньозважені ціни на основі цін та обсягів, визначених у відповідних розрахункових періодах доби постачання для кожної торгової зони.

Результати торгів на ринку «на добу наперед» оприлюднюються ДП «Оператор ринку» у відкритому доступі на його офіційному веб-сайті за посиланням https://www.oree.com.ua/index.php/control/results_mo.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо за необхідне звернути увагу Антимонопольного комітету України на ситуацію, яка спостерігається на ринку «на добу наперед» з початку листопада 2019 року.

Так, на підставі даних оператора ринку 04.11.2019 з 2-ї по 6-ту години доби спостерігалася ситуація, коли деякими продавцями-учасниками ринку були подані та акцептовані оператором ринку цінові заявки, які були значно меншими ніж цінові заявки ДП «НАЕК «Енергоатом», яке на сьогодні має найнижчу обґрунтовану ціну на електричну енергію.

ДП «НАЕК «Енергоатом» вважає, що учасниками ринку, які мають економічно обґрунтовані можливості подавати заявки на продаж електричної енергії на ринку «на добу наперед» за ціною нижче, ніж встановлене цінове обмеження для годин мінімального навантаження ОЕС України, є ДП «Гарантований покупець», який купує електричну енергію у ДП «НАЕК «Енергоатом» за граничною ціною з метою виконання спеціальних обов'язків, ПрАТ «Укргідроенерго» та ДП «НАЕК «Енергоатом». З огляду на економічну доцільність, ПрАТ «Укргідроенерго» у звичайному режимі роботи ОЕС України не здійснює продаж електричної енергії ГАЕС вночі. Усі інші учасники ринку, на нашу думку, не мають жодних економічно обґрунтованих можливостей подавати

заявки на продаж електричної енергії за цінами, нижче ніж гранична ціна продажу, встановлена для годин мінімального навантаження ОЕС України.

Водночас з цим, в Погодинному балансі потужності ОЕС України, розміщеної на Порталі відкритих даних за посиланням <https://data.gov.ua/dataset/31199018-e15e-4e87-bf5e-2a4293151f5c/resource/1f248923-b4bf-4f98-a2af-c5c47517e1bf> наявна інформація щодо обсягу генерації з відновлюваних джерел енергії, а також імпорту з Білорусі та/або Російської Федерації у зазначений період.

Так, імпорт 04.11.2019 з 02:00 до 06:00 склав від 487 МВт•год до 983 МВт•год.

Таким чином, заявки на продаж електричної енергії в часовий період з 02:00 до 06:00 04.11.2019 за цінами, які є меншими, ніж заявлені ДП «НАЕК «Енергоатом», на нашу думку, міг подати лише ДП «Гарантований покупець», але цінова заявка для нього обмежена Положенням про покладання спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 5 червня 2019р. № 483.

З огляду на зазначене, є підстави вважати, що такі заявки на продаж електричної енергії могли бути подані учасниками ринку, які здійснюють імпорт електричної енергії із Білорусі та Російської Федерації.

Виходячи з положень статей 38, 39 Закону України «Про ринок електричної енергії», для можливості здійснювати постачання (продаж) імпортованої електричної енергії учасник ринку повинен також отримати доступ до міждержавних перетинів через застосування механізму електронних аукціонів з розподілу міждержавних перетинів у відповідності до Порядку проведення електронних аукціонів з розподілення пропускнуої спроможності міждержавних електричних мереж, затверджених постановою НКРЕКП від 28.03.2017р. № 426.

Учасник ринку може стати володарем прав на перетин за умови прийняття участі в аукціоні та виконання умов, зазначених у розділах VI, VII, X та XVII зазначеного Порядку, а саме: забезпечити фінансові гарантії у вигляді грошового внеску та/або банківської гарантії, подати на відповідний аукціон цінову(і) заявку(и), яка(і) повинна(і) бути переможною(ими), та оплатити у встановлені терміни отриманий за результатами аукціону доступ до міждержавних перетинів. Після набуття прав на перетин учасник ринку має право номінувати свої права. Для цього він повинен подавати свої номінації з зазначенням почасової потужності з імпорту електричної

На офіційному веб-сайті НЕК «Укренерго» за посиланням <https://ua.energy/wp-content/uploads/2019/10/Rezultaty-misyachnogo-auktsionu-lystopad.pdf> були оприлюднені Результати місячних аукціонів з доступу до міждержавних перетинів у листопаді 2019 року, відповідно до яких переможцями за перетином Білорусь – Україна є ТОВ «ДЕ ТРЕЙДИНГ» з потужністю 450 МВт та ТОВ «ЮНАЙТЕД ЕНЕРДЖІ» з потужністю 50 МВт, а за перетином Росія-Україна - ПП "НЕКСТ ОЙЛ ТРЕЙД" (50 МВт), ТОВ «ДЕ ТРЕЙДИНГ» (309 МВт), ТОВ «ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ» (281 МВт), ТОВ «УКРТОРГЕНЕРДЖИ» (10 МВт), ТОВ «ЮНАЙТЕД ЕНЕРДЖІ» (500 МВт).

На виконання вимог Правил, оператор ринку розмістив на власному веб-сайті у відкритому доступі реєстр учасників РДН/ВДР за посиланням: <https://www.oree.com.ua/index.php/main/register>, згідно з яким перелічені вище

учасники мають статус «Активний» та набули право імпорту електричної енергії з Білорусі та/або Російської Федерації.

Частиною 5 статті 67 Закону України «Про ринок електричної енергії» встановлено, що ціна купівлі-продажу електричної енергії на ринку «на добу наперед» визначається для кожного розрахункового періоду оператором ринку за принципом граничного ціноутворення на основі балансу сукупного попиту на електричну енергію та її сукупної пропозиції, а на внутрішньодобовому ринку - за принципом ціноутворення «по заявленій (пропонованій) ціні» відповідно до правил ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку.

Ціни на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку є вільними (ринковими) цінами.

Згідно з п.1.10.1. Правил, учасники ринку «на добу наперед» відповідають за ефективне та прозоре функціонування ринку «на добу наперед» і не повинні допускати порушення цих Правил та зловживань на ринку «на добу наперед».

Виходячи з п.1.12.1. Правил, правила поведінки на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку (далі – Правила поведінки) є обов'язковими для виконання всіма учасниками ринку «на добу наперед».

Пунктом 1.1. Правил поведінки закріплено, що вони встановлюють вимоги щодо поведінки учасників ринку «на добу наперед» при здійсненні ними торгових операцій на ринку «на добу наперед» і є обов'язковими для виконання всіма учасниками ринку «на добу наперед».

Виходячи з п.1.2. Правил поведінки, метою цих Правил є забезпечення прозорості функціонування ринку «на добу наперед» та конкуренції на зазначених сегментах ринку електричної енергії для формування цін на ринку «на добу наперед», що відображатимуть справедливу конкурентну взаємодію між попитом і пропозицією.

Пунктом 2.1. Правил поведінки закріплено, що на ринку «на добу наперед» забороняються будь-які ринкові маніпуляції та антиконкурентні узгоджені дії.

Маніпулювання ринком, відповідно до п.1.4. Правил поведінки, є подання будь-якої заявки на торги на ринку «на добу наперед», що:

- дає або може давати неправдиві чи такі, що вводять в оману, сигнали щодо пропозиції, попиту або ціни продукту, якого така заявка стосується;
- встановлює або є спробою встановити особами учасника або учасниками ринку «на добу наперед», які діють узгоджено, ціну одного або кількох продуктів на штучному рівні, якщо учасник, який подав заявку на торги, не довів, що підстави для цього є законними та що така заявка відповідає прийнятій ринковій практиці на відповідних оптових ринках електричної енергії.

Пунктом 2.2. Правил поведінки забороняються будь-які узгоджені дії учасників ринку «на добу наперед» щодо попередніх домовленостей з торгівлі на ринку «на добу наперед».

Виходячи з п.2.4. Правил поведінки, учасники ринку «на добу наперед» зобов'язані: (1) поважати вільну і чесну конкуренцію з метою формування цін на ринку «на добу наперед», що відображають справедливу конкурентну взаємодію між попитом і пропозицією; (2) не займатися діяльністю, що може призвести до маніпулювання ринком; (3) вирішувати між собою питання, що виникають у процесі проведення торгів на ринку «на добу наперед», відповідно до усталених ринкових практик і стандартів та вимог чинного законодавства, та (4) ефективно організовувати та вести господарську діяльність з торгівлі електричною енергією

на ринку «на добу наперед», забезпечуючи належний розподіл обов'язків персоналу та ретельний контроль за операціями з торгівлі електричною енергією на ринку «на добу наперед».

Аналіз дій окремих учасників ринку під час торгів на ринку «на добу наперед» дає підстави вважати їх антиконкурентними, такими що унеможливили продаж, заявленого обсягу електричної енергії на ринку «на добу наперед» більшістю учасників ринків, у тому числі і ДП «НАЕК «Енергоатом».

Вважаємо, що такі дії призводять до викривлення реальної ситуації на цьому ринку та дають хибні сигнали щодо пропозиції та/або ціни електричної енергії, які можуть вводити інших учасників ринку в оману.

Окремо звертаємо увагу Комітету на ситуацію, яка склалась на ринку електричної енергії 03.10.2019 та 23.10.2019, коли ДП «НАЕК «Енергоатом» було отримано від оператора системи передачі диспетчерські команди на зміну графіку закачування Ташлицької ГАЕС відносно заявленого, що спричинило небаланс по учаснику ринка сумарним обсягом 471,47 МВт*год.

Крім того, 11.11.2019 ДП «НАЕК «Енергоатом» отримало від оператора системи передачі диспетчерську команду щодо обмеження потужності роботи енергоблоку Хмельницької АЕС на рівні 760 МВт, що спричинило невідпуск електричної енергії державним підприємством в обсязі близько 253 МВт кожної години дії обмеження.

Слід зазначити, що частиною другою статті 68 Закону України «Про ринок електричної енергії» передбачено, що виробники зобов'язані надавати послуги з балансування в обсягах та випадках, визначених законом та Правилами ринку.

Відповідно до ч.3 ст.68 Закону України «Про ринок електричної енергії», для надання послуг з балансування учасники ринку укладають з оператором системи передачі договір на основі типового договору про участь у балансуєчому ринку та реєструються адміністратором розрахунків у порядку, визначеному правилами ринку як постачальники послуг з балансування.

Відповідно до пункту 4.18.1. Правил ринку, оператор системи передачі видає диспетчерські команди постачальнику послуг з балансування.

Звертаємо увагу Комітету на те, що ДП «НАЕК «Енергоатом» не є постачальником послуг з балансування у розумінні Закону України «Про ринок електричної енергії», договір між ДП «НАЕК «Енергоатом» та оператором системи передачі про участь у балансуєчому ринку не укладався, а відтак оператор системи передачі надав такі диспетчерські команди на розвантаження без достатніх на то підстав та причин.

Слід зазначити, що виконання необґрунтованої диспетчерської команди оператора системи передачі призвело до штучного створення небалансу електричної енергії ДП «НАЕК «Енергоатом», внаслідок чого збільшився розмір фінансової гарантії ДП «НАЕК «Енергоатом», яка розраховується відповідно до п.п.2.3.1., 6.1.11. Правил ринку, що в свою чергу призвело до додаткових фінансових втрат підприємства у вигляді обслуговування такої гарантії.

Разом з тим, відповідно до статті 44 Закону диспетчеризація встановлених генеруючих потужностей та використання міждержавних перетинів мають здійснюватися відповідно до кодексу системи передачі, правил ринку та інших нормативних документів, на основі економічних критеріїв та з урахуванням технічних обмежень системи.

Згідно з пунктом 6.1. глави 6 розділу VII Кодексу системи передачі диспетчеризація генеруючих потужностей здійснюється оператором системи передачі із застосуванням недискримінаційних, конкурентних та прозорих ринкових механізмів при плануванні та реалізації графіків навантаження генеруючих потужностей.

Таким чином, вважаємо дії оператора системи передачі, які призвели до штучного збільшення дефіциту на ринку електричної енергії та, як наслідок, завдавали збитки Компанії, а також постачальникам послуг з балансування такими, що порушили вимоги законодавства, що регулює діяльність на ринку електричної енергії та законодавства у сфері захисту економічної конкуренції.

Користуючись правом на захист своїх законних прав та інтересів при здійсненні господарської діяльності з урахуванням норм Законів України «Про захист економічної конкуренції» та «Про захист від недобросовісної конкуренції», також, враховуючи, що відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» одним із основних завдань Комітету є, зокрема, здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, ДП «НАЕК «Енергоатом» звертається з **проханням**:

1. Розглянути звернення Компанії.
2. Проаналізувати ситуацію, що склалася на ринку електричної енергії у жовтні-листопаді місяці.
3. У разі виявлення в діях учасників ринку електричної енергії ознак порушення вимог законодавства України, яке регулює діяльність на ринку електричної енергії та законодавства про захист економічної конкуренції, вжити відповідні заходи та надати відповідні рекомендації, спрямовані на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції на ринку електричної енергії.

Президент

Ю.О.Недашковський

EXPRO
Electricity